

Nederlandse letterkunde van de afgelopen eeuwen. Binnen de christelijke literaire kring werd aanvankelijk met recht hevig verzet geleverd tegen de doorbraak van de beweging van Tachtig (blz. 250), maar naarmate de standpunten van de vertegenwoordigers van deze beweging zich matigden en haar invloed binnen onze letterkunde afnam, groeide het respect voor deze beweging. Dit conflict werd van beginselstrijd tot ordinaire dorpsruzie uitgevochten binnen christelijke literaire kringen en in literaire bladen, tot het principiële karakter van Tachtig en dat van de christelijke letterkunde niet meer van betekenis werd geacht binnen onze cultuur. Interessant is ook in dit artikel, dat de (tijdelijke) afwijzing van de gehele bestaande letterkunde door Tachtig zonder commentaar wordt aanvaard, terwijl Kuypers evenzeer radicale opstelling op kerkelijk-cultureel gebied door Peelen alleen ironisch wordt beschreven (de 'roestvrij-stalen dogmatiek van het calvinisme', blz. 244) en als een bijna te voorspellen mislukking (de sociologie fluistert tegenwoordig ook de literatuurhistorici haar waarheden in het oor) wordt afgewezen. (blz. 232). Wie tegenwoordig in gereformeerde kring zonder afkeurend commentaar over Kuypers schrijft, is een witte raaf.

Met name bij dit laatste artikel boordevol informatie - en ook nieuwe gegevens, met name betreffende de laatste jaren van *Opwaartse Wegen* - miste ik een zaken- en personen-register.

G. Harinck

A.F. Manning, *Mensen en situaties. Scènes uit het katholieke leven in de negentiende en twintigste eeuw*, Uitgeverij Arbor, Baarn, 1990, 397 blz., f 49,50.

Deze bundeling uit eigen werk werd de auteur aangeboden bij gelegenheid van zijn afscheid als hoogleeraar in de wereldgeschiedenis van de twintigste eeuw aan de Universiteit van Nijmegen op 1 oktober 1990.

Het betreft studies en gelegenheidstoespraken die alle op enigerlei wijze verband houden met de geschiedenis van het katholicisme in de negentiende en twintigste eeuw. Vijftien van de in totaal achttien opgenomen teksten behandelen themata die betrekking hebben op het katholieke volksdeel in Nederland. Omdat de auteur bij de totstandkoming van de bundel persoonlijk betrokken is geweest, mag geconcludeerd worden, dat hij met deze keuze die wel een representatief, maar zeker geen volledig beeld van zijn totale productie geeft, iets tot uitdrukking heeft willen brengen. De selectie geeft m.i. aan, dat Manning zichzelf beschouwt als staande in de traditie van de katholieke geschiedbeoefening in Nederland. Tegelijkertijd illustreert deze afscheidsbundel, dat die traditie niet meer het